

Talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2024-2026

Kunnanhallitus 31.10.2022 § 214
2/02.01.00/2022

Tausta

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi).

Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntatalouden kehitys ja käyttötalous

Suhdannelaitokset ovat päivittäneet viime viikkoina talousennusteensa vuosille 2022–2024. Muutokset kevään ennusteisiin aiheutuvat pääosin oletettua vahvemmassa talouskehityksestä vuoden 2022 alkupuolella, inflaationäkymän pitkittymisestä sekä energian kallistumisesta erityisesti Euroopassa. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan BKT:n odotetaan kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2022, joka on 0,2 % parempi kuin kevään ennusteessa. Ensi vuonna kasvu on heikkoa, vain 0,5 %, ja Suomea uhkaa taantuma.

Työttömyysaste tänä vuonna paranee edellisestä vuodesta Suomessa 7,7 prosentista 6,6 prosenttiin. Työttömyysasteessa ei ole näkyvissä muutosta ensi vuodelle eikä suunnitelmakausille. Valtiovarainministeriön syksyn ennusteen mukaan inflaation kasvu Suomessa vuonna 2022 on n. 6,5 %. Inflaatioennuste on noussut koko alkuvuoden osalta. Inflaation kasvu on lisännyt painetta korkojen nousulle ja lyhyet ja pitkät korot ovat kääntyneet kasvuun. Inflaation ennustetaan taittuvan ensi vuodelle ja valtiovarainministeriön ennusteen mukaan se on noin 3,2 prosenttia vuonna 2023.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämistä vastuu siirtyy vuoden 2023 alussa toimintansa aloittaville hyvinvointialueille. Suuressa kuvassa kuntatalouden juoksevat menot ja tulot likimain puolittuvat, mutta verotuloja kertyy osin edelleen uudistusta edeltäneiden korkeampien kunnallisveroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti. Kertaluontoisten ajoitustekijöiden vuoksi vuosi 2023 onkin kuntataloudessa poikkeuksellisen vahva. Kuntien ja kuntayhtymien

yhteenlasketun toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan jopa 1,2 miljardia euroa ja tilikauden tuloksen noin 2,7 miljardia euroa ylijäämäinen. Muutos on kuitenkin vain väliaikainen. Vuonna 2024 kuntatalous heikkenee jälleen. Kehitysarvion mukaan kuntatalouden toimintamenot kasvavat vuosittain keskimäärin 2,9 prosenttia ja toimintatulot keskimäärin 0,7 prosenttia vuosina 2024–2026. Toimintamenojen kasvu aiheutuu pääasiassa hintojen noususta.

Mäntsälässä toimintatulot laskee muutettuun vertailukelpoiseen talousarvioon 0,23 prosenttia ja toimintakulut kasvavat 1,39 prosenttia. Toimintakate heikkenee vuoden 2022 muutettuun talousarvioon 1,74 prosenttia.

Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2022 yhteensä noin 26,8 mrd. euroa. Vuonna 2023 kuntien verotulot ovat arvioilta 14,1 mrd. euroa. Kunnissa verotulot pienenevät keskimäärin 47,3 prosenttia vuonna 2023. Mäntsälän kunnassa verotulot ovat 53,4 milj. euroa ja verotulot pienenevät 46,4 prosenttia vuoden 2022 tilinpäätösennusteeseen verrattuna. Ansiotulojen kasvu vuodelle 2023 vähennyksien jälkeen on noin 3,7 prosenttia. Vuonna 2024 verotulot laskevat, mikä on seurausta siitä, että sote-uudistuksen täysimääräinen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Verorahoitus kasvaa keskimäärin 3,0 prosenttia vuodessa vuosina 2025–2026. Kunnanjohtajan talousarvioesityksen verotulokertymä pohjautuu Kuntaliiton syyskuun verotuloennustekehikkoon. Verotuloarvio ei pidä sisällään korotuksia nykyisiin veroprosentteihin.

Mäntsälässä valtionosuudet pienenevät n. 63 prosenttia vuoden 2022 tilinpäätösennusteeseen verrattuna. Valtionosuuksien ennuste perustuu Kuntaliiton ennusteeseen. Valtionosuudet ovat arvion mukaan n. 15,2 milj. euroa.

Kuntatalouden kehitysennuste näyttää kokonaisuudessaan vuonna 2023 hyvältä, kun vielä vuosi sitten kuntatalouden tilan ennakoitiin heikkenevän selvästi. Nyt kunnallis- ja yhteisöverojen vahva kehitys on paikannut tilanteen.

Kaikkiin kuntatalouden ennusteisiin liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta. Kuntatalouden kustannuksiin kohdistuu kovia paineita, koska julkisen sektorin palvelut ovat työvoimavaltaisia, joten kunta-alalle sovittu virka- ja työehtosopimus ja sen kustannusvaikutukset näkyvät sekä henkilöstökustannuksissa että palvelun ostoissa. Kustannuspaineita aiheuttaa myös korkeana pysyttelevä inflaatio. Myös konserniyhtiöiden toimintaan liittyy riskejä.

Kunnanjohtajan talousarvioesityksessä Mäntsälän kunnan toimintakate vuonna 2023 on -51 993 274 euroa ja vuosikate 16 495 000 euroa. Tilikauden ylijäämä on 7 450 000 euroa.

Suunnitelmavuodet 2024-2026

Edettäessä vuotta 2024 kohti hintojen kovimman nousuvauhdin odotetaan väistyvän ja kotimaisen kysynnän alkavan kohentua. Talouden kasvuennusteet ovat tulevana vuosina kuitenkin hyvin vaimeita muun muassa väestökehityksen ja hitaasti kasvavan tuottavuuden vuoksi.

Talousarvioesityksessä suunnitelmavuosiin liittyy epävarmuutta erityisesti valtionosuusrahoituksen ja verotuloennusteiden osalta. Alustavien

laskelmien mukaan vuosikatteet tulevat heikkenemään ennätysvuosista, mutta niissä ei näy merkittävää pudotusta.

Taloussuunnitelmakaudella on arvioitu toteutettavan TE palvelu-uudistus, joka ajoittunee vuoteen 2025. Talousarviossa ei ole vielä huomioitu muutoksen mahdollisia vaikutuksia kunnan talouteen.

Strategiset tavoitteet ja Mäntsälä2026-ohjelma

Kunnanjohtajan talousarvioehdotukseen kunnan talousarviovuoden strategisten tavoitteiden mittareita on päivitetty vain hieman, jotta saadaan pidemmän aikavälin seuranta strategisten tavoitteiden toteutumiselle.

Talousarvio perustuu n. 0,5-1 %:n väestönkasvulle. Talousarviossa vuoden 2023 väestömääräksi arvioidaan 21 150 henkeä.

Edellisiin talousarvioihin liitetty, Mäntsälä2026 talouden sopeuttamisohjelma on käsittänyt 9,9 milj. euron sopeuttamistoimet vuoteen 2026 saakka. Tavoitteena on, että kunnan talouden tunnusluvut täyttävät terveen talouden tunnusmerkit, eikä kunta ole suunnitteluvuosien aikanaan vaarassa ajautua kriisikunnaksi. Mäntsälä 2026 mukaisia tunnuslukutavoitteita kohti ollaan menossa. Erillistä yksityiskohtaista toimenpideluetteloa ei entisessä muodossa ole talousarviokirjaan sisällytetty. Ohjelman tavoitearvoja on myös päivitetty vastaamaan strategiaa. Investointitason pitäminen maltillisena ja lainamäärän pienentäminen nykyisessä korkomarkkinatilanteessa on edelleen hyvä tavoitteena pitää entisellään. Käyttötalouden puolella keskitytään tarkastelemaan palvelutarvetta ja sen johdosta tarpeellista palvelutasoa ja -verkkoa.

Investoinnit ja lainakanta

Bruttoinvestointien määrä on yhteensä 9,6 miljoonaa euroa, josta maanhankinta 1,5 milj. euroa, talonrakennus 1,83 miljoonaa euroa, kuntatekniikka 5,7 miljoonaa euroa, irtain 0,5 miljoonaa euroa. Suurin yksittäinen investointikohde vuonna 2022 on Päiväkoti Amandan uudisrakennus.

Kunnan lainakanta pienenee 6,7 milj. euroa tilinpäätösennusteesta 2022 94,4 milj. eurosta 87,7 milj. euroon. Lainakanta on 4 146 € asukasta kohden.

Henkilöstömäärä

Kunnan henkilöstömäärä kunnanjohtajan talousarvioesityksessä on henkilötyövuosina 735,1 htv. Vuonna 2022 henkilöstömäärä oli 737,3 htv. Henkilöstömäärä vähenee 0,3 %.

Riskit talousarvioehdotuksessa

Kunnan johtoryhmä on päivittänyt vuoden 2022 riskiarviointia ja tarkastelun perusteella merkittävänä riskeinä vuoden 2022 talousarvion ja tulevien vuosien talousarvion toteutumisessa nähdään inflaatiokehitys ja sen tuomat lieveilmiöt kuten korkojen nousu.

Myös kuntakonsernin yhtiöiden tilanne on hyvin epävarma. Erityisesti energian saatavuuden ja hinnan osalta vaikeuksiin on joutunut konserniyhtiöistä Nivos Oy ja jo aiemmin koronaepidemian osalta käyttäjäkadosta kärsinyt Mäntsälän Jäähalli. Nivos Oy:n osalta on

odotettavissa, että pääomallainalle määriteltyä korkoa (1,6 milj. euroa) Nivos ei pysty maksamaan tulevana vuonna. Korkoa ei ole toistaiseksi huomioitu myöskään suunnitelmavuosilla.

Toiminnallisina riskeinä nähtiin erityisesti tiettyjä aloja koskevat rekrytointiongelmien ja henkilöstön uupuminen ja sairaspöissaolojen hallinta. Poissaolot näkyvät tämän vuoden tavoitteiden toteutumissa eikä sairaspöissaolotavoitteeseen ole tänä vuonna päästy.

Turvallisuusnäkökohdat ovat nousseet hyvin vahvasti tänä vuonna esille ja varautuminen häiriötilanteisiin on nostettu yhtenä merkittävänä riskinä esille. Myös tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvien riskien osalta ollaan tietoisia ja niiden osalta on pyritty vahvistamaan olemassa olevien järjestelmien dokumentaatiota.

Kunnan väestön arvioidaan kasvavan suunnittelukaudella 0,5 – 1 % vuosittain. Merkittävää väestön kehityksessä on, että syntyvyys kunnassa on laskenut huomattavasti viime vuosina, eikä syntyvyyden merkittävää nousua ole näköpiirissä. Lasten määrän väheneminen tulee jatkossa pienentämään varhaiskasvatuksen ja opetuksen palvelutarvetta. Positiivisena muutoksena voi nähdä vuoden 2022 toteutuneen väestönkasvun.

Valmistelija	Talousjohtaja Samola Riitta
Esittelijä	Kunnanjohtaja Laurila Hannu
Päätösehdotus	Kunnanhallitus aloittaa vuoden 2023 talousarvion ja 2024-2026 taloussuunnitelman käsittelyn.
Käsittely:	Talousjohtaja Riitta Samolaa sekä palvelualueiden johtajia kuultiin asiantuntijoina pykälän yhteydessä.
Päätös	Talousarvion käsittelyä jatketaan kunnanhallituksen kokouksessa 7.11.2022.